

KOFFIE
HAG

EGRONINGENE

KOFFIE
HAG

BESCHRIJVING EN GESCHIEDENIS VAN HET WAPEN.

Wapen: gevierendeeld; 1 en 4: in goud een dubbele adelaar van zwart, hebbende voor de borst een schild van zilver, beladen met een dwarsbalk van groen (stad Groningen); 2 en 3: in zilver drie linker-schuimbalken van blauw, vergezeld van elf harten van rood, geplaatst 1, 4, 4 en 2 (Friesche Ommelanden).

De eerste bewoners waren in het zuiden der provincie gevestigd, (waar ze ongetwijfeld met die van Drente overeenstemden). Later werden ook de noordelijker kleistreken bevolkt, waar de bewoners zich door het opwerpen van terpen tegen het water moesten beveiligen. In den historischen tijd vestigden de Friezen zich in Groningen, voornamelijk in Hunsingoo, Fivelgoo, en het Westerkwartier. De stad Groningen dankt haar ontstaan aan de Drentsche Saksen (zie

de beschrijving van het wapen der gemeente Groningen). Nog steeds heeft in het noorden het Friesche en in het Zuid-Oosten het Saksische karakter de overhand. Het deel door de Friezen bewoond, deelde aanvankelijk de lotgevallen der Friesche Zeelanden (zie ook de beschrijving der provincie Friesland). Op het einde van den groenen Hondsrug ontwikkelde zich dus de stad Groningen, die in de 12e eeuw tot groot aanzien kwam en een voorname rol begon te spelen. Door Drentsche Saksen gesticht, gold ze eeuwen als een Drentsche stad. Pogingen der Duitse Keizers om er hun gezag door middel van stadhouders krachtig te doen gelden, stieten in het land over de Lauwers op een even hardnekkig verzet als in de gewesten ten Oosten daarvan. Wel gelukte het aan Keizer Hendrik III in 1040 het kleine landschap Goorecht met den hof Groningen (villa Cruoninga) tot een leen van het bisdom Utrecht te maken, doch de Friesche Ommelanden behielden hun onafhankelijkheid, behalve Westerwold, dat sedert 1316 den bisschop van Munster als heer moest erkennen.

Maar in de stad vlotte het met het bisschoppelijk gezag ook niet al te best en in den loop der 12e eeuw hadden herhaalde opstanden het prestige van den bisschoppelijken praefectus deerlijk ondermijnd. De hevige twisten tusschen Schieringers en Vetkoopers, die hier even hevig woedden als in Friesland (zie de beschrijving dier provincie), schonken aan de Hollandsche graven en Utrechtsche bisschoppen een welkome gelegenheid om zich met de binnenlandsche aangelegenheden der Ommelanden te bemoeien. Zelfs gingen veel aanzienlijke geslachten er toe over tegen het einde der 14e eeuw Graaf Albrecht van Beieren als leenheer te erkennen.

De stad Groningen evenwel, bevreesd voor de Hollandsche concurrentie en in het geheim door den Utrechtschen bisschop gesteund, wist in 1400 die edelen te verslaan en het volgend jaar haar gezag in het Old-Ambt te verwerven.

In 1428, onder het voortwoeden der partijtwisten en terwijl de Schieringers en Vetkoopers beurtelings de stad in handen hadden, sloot zij met de Vrije Over-Lauwersche landschappen een staatsverbond, het z.g.n. Eerste Verbond. Men beloofde elkaar tegen elken buitenlandschen vijand te steunen, terwijl de boeren zich verplichtten hun vee en koren in Groningen ter markt te brengen (1473).

Albrecht van Saksen, die reeds in 1498 door de Schieringers tot erfpotestaat van Friesland was gekozen, vestigde intusschen den blik op Groningen, dat na haar gezag over de Ommelanden bevestigd te hebben, reeds herhaalde pogingen had gedaan om ook Friesland tusschen Lauwers en Flie onder haar beheer te krijgen. Reeds in 1500 verscheen hij met zijn leger voor de stad, maar moest onverrichterzake weer aftrekken. Edzard, Graaf van Oost-Friesland, aan wien de Saksische hertog het Groninger gebied had toevertrouwd, wist haar in het nauw te brengen en zich in 1506 als heer te doen huldigen. Lang duurde die pret evenwel niet, want in 1514 kreeg hij het met „George met den baard” (zoon van Albrecht) aan den stok en liet hij Groningen in den steek. Toen wendde de stad zich tot Hertog Karel van Gelder en koos hem tot heer en beschermer (November 1514). Maar George van Beieren verkocht zijn rechten op Friesland en Groningen aan Karel van Oostenrijk (later Keizer Karel) en het gevolg was alweer strijd, ditmaal tusschen de beide Karels. De Geldersche Karel joeg tenslotte ook de Groningers zelf tegen zich in het harnas, door zijn pogingen om het geheele gewest tot onderwerping te brengen en het eind van den langen strijd was dat ook Groningen Karel V als heer huldigde (8 Juli 1536). Zoo werd het gewest met de overige Nederlanden onder één heer vereenigd en samen met Drente en Friesland door één stadhouder bestuurd.

Toen de Unie van Utrecht tot stand kwam, sloten zich eerst de Ommelanden en vervolgens ook de stad er bij aan. De laatste werd van 1580 tot 1594 door het verraad van Rennenberg weer onder Spaansche heerschappij teruggebracht. Een en ander gaf aanleiding aan de Ommelanden om het verbond met de stad op te zeggen en zelf een wapen aan te nemen, zooals het 2e en 3e kwartier van het huidige provinciewapen ons vertoont. De harten verbeelden de elf smaldeelen, waaruit de Ommelanden bestonden en de drie linkerschuimbalken duiden de groote Zijlvestenijen aan, n.l. het Aduarder, het Winsumer- en het Delfzijlster zijlvest. De kleuren werden genomen naar het Oud-Friesche wapen. De strijd tusschen stad en Ommelanden was ontbrand en het zou tot 1653 duren alvorens weer een volledige verzoening tot stand kon worden gebracht.

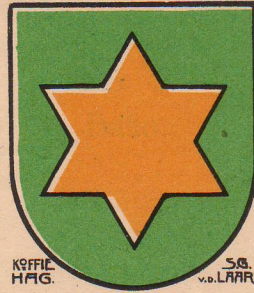
PROVINCIE GRONINGEN.

APPINGEDAM
PROV. GRONINGEN
No. 1

KOFFIE HAG. S.G. v.o.L.A.A.R.S.

BAFLO
PROV. GRONINGEN
No. 2

KOFFIE HAG. S.G. v.o.L.A.A.R.S.

BELLINGWOLDE
PROV. GRONINGEN
No. 3

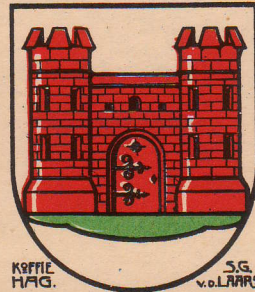
KOFFIE HAG. S.G. v.o.L.A.A.R.S.

FINSTERWOLDE
PROV. GRONINGEN
No. 4

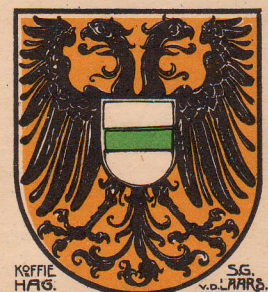
KOFFIE HAG. S.G. v.o.L.A.A.R.S.

GROOTEGAST
PROV. GRONINGEN
No. 5

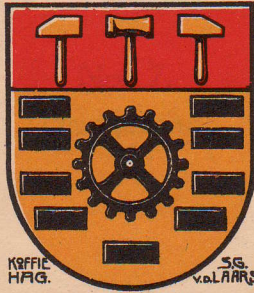
KOFFIE HAG. S.G. v.o.L.A.A.R.S.

GRONINGEN
PROV. GRONINGEN
No. 6

KOFFIE HAG. S.G. v.o.L.A.A.R.S.

HOOGEZAND
PROV. GRONINGEN
No. 7

KOFFIE HAG. S.G. v.o.L.A.A.R.S.

LEENS
PROV. GRONINGEN
No. 8

KOFFIE HAG. S.G. v.o.L.A.A.R.S.

LEEK
PROV. GRONINGEN
No. 9

KOFFIE HAG. S.G. v.o.L.A.A.R.S.

Hierbij deel ik U mede, dat Uw coffeinvrije koffie Hag in geur niet onderdoet voor andere koffie. Uit een gezondheidsoogpunt is ze verre boven de andere soorten te verkiezen. Ik hoop, dat Uw product meer en meer door huismoeders zal worden gewaardeerd in het belang van de gezondheid der huisgenooten. H. P. in Z. Arts voor Zenuwzieken.

Beschrijving der wapens van Groningen. No. 1—9.

- 1 **Appingedam.** 6155 inwoners, 2483 H.A. oppervlakte.
Wapen: in zwart een pelikaan van zilver, voedende zijn jongen en staande in een nest in natuurlijke kleur.
- 2 **Baflo.** 2764 inwoners, 3298 H.A. oppervlakte.
Wapen: in groen een zespuntige ster van goud.
Dit wapen zou gevormd zijn naar een zegelafdruk van het wapen van Rudolf Agricola, dat ergens in een archief in Duitschland gevonden moet zijn.
- 3 **Bellingwolde.** 6793 inwoners, 7880 H.A. oppervlakte.
Wapen: in blauw een klooster van zilver.
Dit wapen vertoont de afbeelding van een klooster, dat gestaan heeft ten Zuiden van het huis Quant-Beide, waar nu de Dollard is.
- 4 **Finsterwolde.** 3212 inwoners, 4608 H.A. oppervlakte.
Wapen: in blauw een leeuw van goud.
- 5 **Grootegast.** 7012 inwoners, 6680 H.A. oppervlakte.
Wapen: in zilver een burcht, geflankeerd door twee gekanteelde torens, alles van rood, op een terras van groen.
Dit aloude wapen werd, met nog een ander, gevoerd door het onderdeel Langewold, behorende tot het Westerkwartier. De hoofdplaats van Langewold was Sebaldeburen een der Karspelen waaruit de huidige gemeente Grootte Gast, door vereeniging met andere oude karspelen, is samengesteld en waar de eigenerfden en volmachten van het onderdeel samenkwamen.
- 6 **Groningen.** 95065 inwoners, 2781 H.A. oppervlakte.
Wapen: in goud een dubbele adelaar van zwart, hebbende voor de borst een schild van zilver, waarop een dwarsbalk van groen.
Zonder twijfel is het witte schild met den groenen balk het oorspronkelijk Groningsch wapen. Het stelt den groenen Hondsrug voor, omspoeld door de riviertjes Hunze en Aa. Groningen, oorspronkelijk een Saksische stad, dankt hieraan zijn ontstaan en naam. Groene inge = groene streep land, de eenige plaats in de Drentsche heigronden waar de Saksers hun vee konden weiden. Het hierdoor ontstane dorp ontwikkelde zich tot een stad, die allengs zoozeer in macht toenam, dat de Duitsche Keizer haar het recht toestond den Rijksadelaar in het wapen te voeren.
- 7 **Hoogezand.** 11152 inwoners, 5794 H.A. oppervlakte.
Wapen: op een, met liggende blokken van zwart bezaaid, gouden veld een tandrad van zwart, een schildhoofd van rood beladen met een klinkhamer, geflankeerd door twee breeuwhamers van goud.
De blokken stellen turven voor, daar Hoogezand een hoogveen-ontginning is. De breeuwhamers zijn aangebracht, omdat de houten scheepsbouw hier de opkomst van de industrie is geweest en het tandrad wijst op den machinebouw, die in 1900 een geweldige vlucht heeft genomen.
- 8 **Leens.** 4009 inwoners, 3698 H.A. oppervlakte.
Wapen: in blauw een naar voren gewende H. Petrus, gezeten op een troon; houdende in de linkerhand een sleutel en in de rechterhand een boek, alles van zilver.
Dit wapen vindt zijn oorsprong in het 14e eeuwse zegel van de oude landstreek „de Marne”, het noordelijkst deel der provincie, waarvan het dorp Leens de hoofdplaats was. Ook de kerk te Leens was in vroegere tijden aan St. Pieter gewijd.
- 9 **Leek.** 7602 inwoners, 6683 H.A. oppervlakte.
Wapen: in zilver een omgewende en omziende ridder in stalen (blauwe) wapenrusting, de helm met gesloten vizier en gepluimd, alles van dezelfde kleur, gezeten op een omgewend galopperend paard van zwart, getoomd, getuigd en gezadeld van natuurlijke kleur met een schabrak van zilver en op een grasgrond.
Het is een ridder uit Vredewold, die naar Marum toog om aldaar een draak te verslaan. Hij keert terug en kijkt om naar de vlammen, die achter hem oplaaien uit de puinhoopen, van de door hem in brand gestoken en verwoeste gebouwen.

PROVINCIE GRONINGEN.

DELFZIJL
PROV. GRONINGEN
No. 10

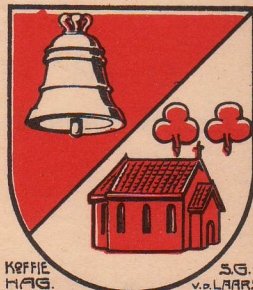
KOFFIE
HAG. S.G.
v.d. LAARS.

MIDWOLDA
PROV. GRONINGEN
No. 11

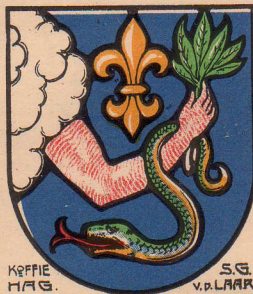
KOFFIE
HAG. S.G.
v.d. LAARS.

NIEUWE-PEKELA
PROV. GRONINGEN
No. 12

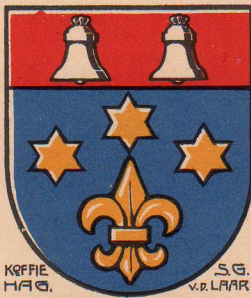
KOFFIE
HAG. S.G.
v.d. LAARS.

VEENDAM
PROV. GRONINGEN
No. 13

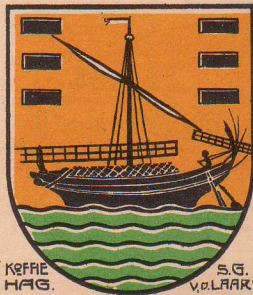
KOFFIE
HAG. S.G.
v.d. LAARS.

ZUIDHORN
PROV. GRONINGEN
No. 14

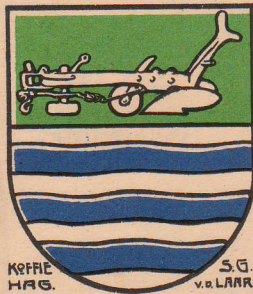
KOFFIE
HAG. S.G.
v.d. LAARS.

OUDE-PEKELA
PROV. GRONINGEN
No. 15

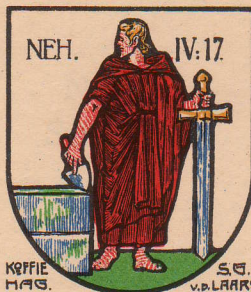
KOFFIE
HAG. S.G.
v.d. LAARS.

SAPPEMEER
PROV. GRONINGEN
No. 16

KOFFIE
HAG. S.G.
v.d. LAARS.

SCHEEMDA
PROV. GRONINGEN
No. 17

KOFFIE
HAG. S.G.
v.d. LAARS.

SLOCHTEREN
PROV. GRONINGEN
No. 18

KOFFIE
HAG. S.G.
v.d. LAARS.

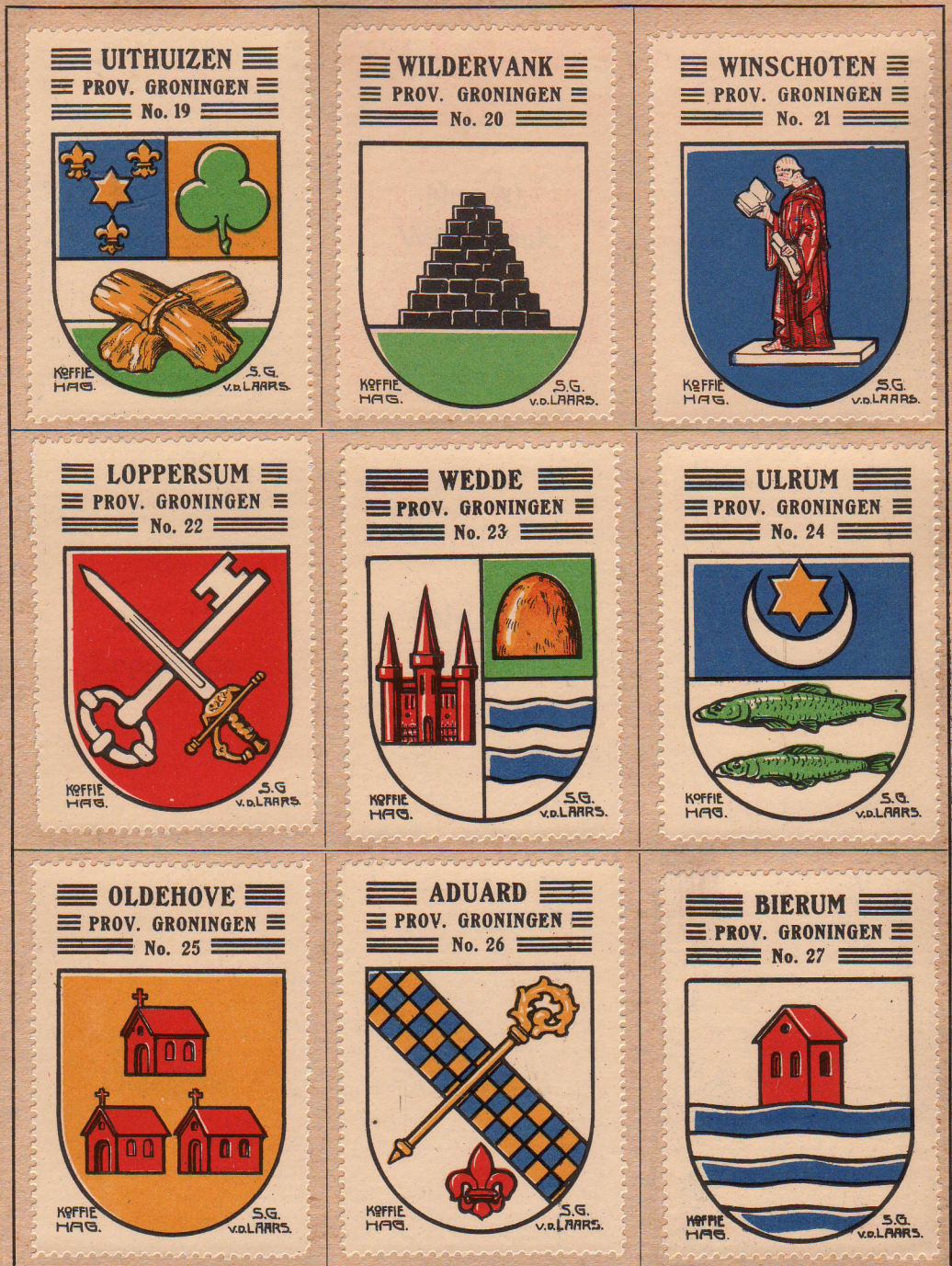
De coffeïnevrije koffie Hag staat onder chem. med. contrôle van het Laboratorium Dr. F. Basenau, Amsterdam, en van den Nederlandschen Vegetariërsbond. De firma garandeert, dat de schadelijke coffeïne aan deze koffie onttrokken is volgens een speciaal procédé, beschermd door Nederl. octrooien.

Beschrijving der wapens van Groningen. No. 10—18.

- 10 **Delfzijl.** 9707 inwoners, 4664 H.A. oppervlakte.
Wapen: in blauw een anker, waaroverheen een schuinsrechts geplaatste hamer en een schuinslinks geplaatste mercuriusstaf, alles van goud.
- 11 **Midwolda.** 4730 inwoners, 4097 H.A. oppervlakte.
Wapen: in zilver een kerk met vier torens en een omgewenden vogel op den hoek van het dak boven het koor, alles van rood, staande op een uit de schildpunt oprijzenden grond van groen, in het schildhoofd vergezeld van vijf sterren van goud, geplaatst drie en twee.
Het wapen vertoont de afbeelding van de kerk, welke hier vroeger stond en die, van ongemeene hoogte zijnde, zeer ver gezien kon worden.
- 12 **Nieuwe Pekela.** 5456 inwoners, 3106 H.A. oppervlakte.
Wapen: linksgeschild van rood en zilver; het eerste beladen met een klok van zilver; het tweede met een kerkgebouw, bestaande uit een schip met koorafsluiting, de kerk en het koor verlicht door vier boogvensters en gedekt door een pannendak, overtopt van twee klaverbladen; aan de linkerzijde van het gebouw een lager portaal, insgelijks met pannendak en een deur, alles van rood.
De klok is bestemd de herinnering levendig te houden aan Feiko Alles Klok, den 17en eeuwsehen vervener, die een belangrijke rol speelt in het ontstaan en de ontwikkeling der veenderijen van Pekela. Het gebouw is overgenomen uit het zegel van het in 1764 gestichte karspel Nieuwe-Pekela.
- 13 **Veendam.** 13133 inwoners, 4845 H.A. oppervlakte.
Wapen: in blauw een arm en hand van natuurlijke kleur, komende uit een wolk en vasthoudende een olijftak van groen, waaruit komt een adder van natuurlijke kleur, gaande over den arm; boven den arm een lelie van goud.
Dit wapen herinnert aan een aardige legende. Toen Margaretha Hardenberg, de vrouw van Adriaan Geerts Wildervanck, op zekeren dag een wandeling maakte en zich een poosje in de heide neerzette, viel zij in slaap. Plotseling schrikt zij wakker, een adder kronkelt zich om haar arm, en elk oogeblik verwacht zij den doodlijken beet. In haar angst legt zij de plechtige belofte af, op deze plaats een kerk te zullen laten verrijzen, indien zij gespaard blijft. En ziet, de adder glijdt van den arm en verdwijnt in de heide. (Zie ook de beschrijving van het wapen van Wildervanck).
- 14 **Zuidhorn.** 3129 inwoners, 2330 H.A. oppervlakte.
Wapen: in blauw een lelie van goud, vergezeld van drie zespuntige sterren van hetzelfde, geplaatst één en twee en een schildhoofd van rood, beladen met twee naast elkander geplaatste klokken van zilver.
- 15 **Oude Pekela.** 7612 inwoners, 1904 H.A. oppervlakte.
Wapen: in goud een antiek schip van zwart, drijvende op een zee van groen en vergezeld in de bovenste helft van het schild van zes liggende turven van zwart.
- 16 **Sappemeer.** 6505 inwoners, 1330 H.A. oppervlakte.
Wapen: doorsneden; 1: in groen een ploeg van zilver; 2: in zilver drie golvende dwarsbalken van blauw. Het bovenste deel van het wapen wijst zonder twijfel op den in de gemeente aanwezigen vruchtbaren bouwgrond en het onderste deel op den waterrijken bodem, waaruit deze landerijen zijn ontstaan.
- 17 **Scheemda.** 6742 inwoners, 4592 H.A. oppervlakte.
Wapen: in zilver een arbeider met naar rechts gewend hoofd, staande op een grond en met de rechterhand, waarin een troffel, metselende aan een muur, terwijl hij in de linkerhand een zwaard houdt; ter rechterzijde vergezeld van de letters Neh en ter linkerzijde van de cijfers IV : 17. Alles in natuurlijke kleur.
Het wapen stelt voor een der arbeiders aan den muur van Jeruzalem (Nehemia 4 : 17), bouwende met de eene hand en zich met de andere tegen den vijand verdedigende. Scheemda is n.l. 3 eeuwen geleden door den Dollard weggespoeld en op eenigen afstand op een hooger gelegen zandgedeelte herbouwd.
- 18 **Slochteren.** 13403 inwoners, 14610 H.A. oppervlakte.
Wapen: golvend gedwarsbalkt van groen en rood van zes stukken, over alles heen een zittende ongevleugelde draak van zilver. De groene balken stellen een geschaduwde zee en de draak een zeedraak voor.

PROVINCIE GRONINGEN.

De coffeïne, het schadelijke bestanddeel in de koffie, is reukeloos en smaakt onaangenaam. Door de onttrekking der coffeïne aan de koffie wordt deze koffie veredeld. Coffeïnevrije koffie Hag is bijzonder fijn van smaak en aroma.

Beschrijving der wapens van Groningen. No. 19—27.

- 19 **Uithuizen.** 4250 inwoners, 3007 H.A. oppervlakte.
Wapen: doorsneden; het bovenste deel gedeeld, rechts in blauw een ster, vergezeld van drie leliën, alles van goud; links: in goud een klaverblad in natuurlijke kleur; het benedendeel: in zilver twee schuin over elkander liggende korenschoven in natuurlijke kleur op een grasgrond van hetzelfde.
- 20 **Wildervank.** 10462 inwoners, 4190 H.A. oppervlakte.
Wapen: in zilver een stapel turven van zwart op een terras van groen.
In het midden der 17e eeuw zijn de veenen, ter plaatse waar thans het dorp ligt, door een kanaal doorsneden en is hier de turfmakerij begonnen. De man, die zich bij het ontginnen bijzonder heeft onderscheiden en als het ware aan het hoofd er van stond, was Adriaan Geerts Paap, ook wel genaamd Adriaan Geerts Wildvang of Wildervank. Naar hem werd de streek huizen, het dorp hetwelk zich langzamerhand aan het kanaal ontwikkelde, Wildervank geheeten. (Zie ook de beschrijving van het wapen van Veendam).
- 21 **Winschoten.** 13361 inwoners, 2207 H.A. oppervlakte.
Wapen: in blauw een monnik van vleeschkleur, gaande op een zerk van zilver, gekleed van bruin, omgord met een koord van zwart, houdende in de rechterhand een open boek en in de linker een rol, beide van zilver.
De monnik stelt St. Vitus voor, de patroon o.a. van de abdij van Corvey aan den Wezer, welke abdij de voogdij (wereldlijk beheer der kerkelijke goederen) over de parochie Winschoten heeft bezeten en waarom deze laatste eveneens denzelfden heilige als patroon heeft aangenomen. De huidige R.K. Parochie is eveneens aan St. Vitus gewijd.
- 22 **Loppersum.** 3419 inwoners, 2733 H.A. oppervlakte.
Wapen: in rood een schuin gekruiste sleutel en zwaard van zilver, het laatste met een gouden gevest.
De kerk te Loppersum was oudtijds een proosdij. Denkelijk is het wapen overgenomen van de kerk, boven welker ingang het wapen is aangebracht, als zinnebeeld van de kerkelijke- en wereldlijke macht.
- 23 **Wedde.** 3552 inwoners, 4105 H.A. oppervlakte.
Wapen: gedeeld; 1: in zilver een kasteel met drie torens van rood; 2: weer doorsneden; het bovenste: in groen een hooiberg van goud, het onderste: in zilver twee golvende dwarsbalken van blauw.
- 24 **Ulrum.** 3818 inwoners, 3101 H.A. oppervlakte.
Wapen: doorsneden; 1: in blauw een wassenaar van zilver, waarboven een ster van goud; 2: in zilver twee balksgewijze boven elkaar geplaatste vischen van groen.
- 25 **Oldehove.** 2513 inwoners, 4083 H.A. oppervlakte.
Wapen: in goud drie kerken van rood, geplaatst één en twee. Met de drie kerken worden bedoeld de Ned. Herv. Kerken te Oldehove, Niehove en Saaksum.
De beschrijving en afbeelding van dit wapen zijn niet geheel juist, de beide onderste kerken moeten n.l. afgewend zijn, d.w.z. met de toegangen naar de schildranden gekeerd. (Zie Errata en Aanvullingen. No. V.)
- 26 **Aduard.** 2015 inwoners, 3033 H.A. oppervlakte.
Wapen: in zilver een schuinbalk in drie rijen geblokt van blauw en goud, waaroverheen een in de richting van een linkerschuinbalk geplaatsten bisschopsstaf van goud en aan den schildvoet vergezeld van een lelie van rood.
- 27 **Bierum.** 4268 inwoners, 4729 H.A. oppervlakte.
Wapen: in zilver een kerktoeren van rood met laag zadeldak (Groninger vorm), verrijzende uit drie golvende dwarsbalken van blauw.

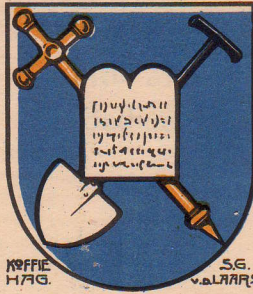
PROVINCIE GRONINGEN.

USQUERT
PROV. GRONINGEN
No. 28

KOFFIE HAG. S.G. v.d.LAARS.

BEDUM
PROV. GRONINGEN
No. 29

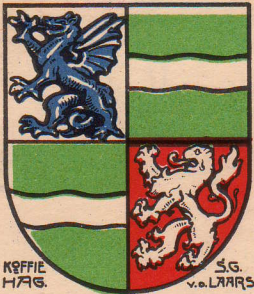
KOFFIE HAG. S.G. v.d.LAARS.

BEERTA
PROV. GRONINGEN
No. 30

KOFFIE HAG. S.G. v.d.LAARS.

ADORP
PROV. GRONINGEN
No. 31

KOFFIE HAG. S.G. v.d.LAARS.

GRIJPSKERK
PROV. GRONINGEN
No. 32

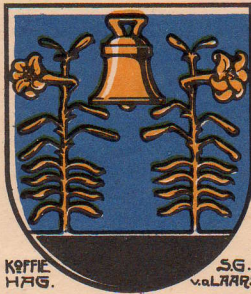
KOFFIE HAG. S.G. v.d.LAARS.

HAREN
PROV. GRONINGEN
No. 33

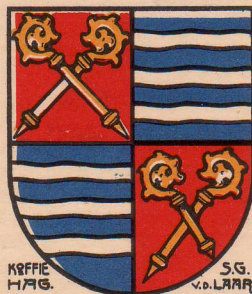
KOFFIE HAG. S.G. v.d.LAARS.

HOOGKERK
PROV. GRONINGEN
No. 34

KOFFIE HAG. S.G. v.d.LAARS.

TEN BOER
PROV. GRONINGEN
No. 35

KOFFIE HAG. S.G. v.d.LAARS.

UITHUIZERMEEDEN
PROV. GRONINGEN
No. 36

KOFFIE HAG. S.G. v.d.LAARS.

J'ai également trouvé que le café Hag avait le même bon goût que le café ordinaire. Il provoque la même jouissance et la même excitation de l'esprit tout comme le café à teneur de caféine, ce qui prouve que cette excitation ne peut dépendre de la dite teneur en caféine. — Dr. méd. H. Hoffmann, de la faculté de médecine de Paris.

Beschrijving der wapens van Groningen. No. 28—36.

- 28 **Usquert.** 1733 inwoners, 2702 H.A. oppervlakte.
Wapen: in rood twee, paalsgewijze geplaatste, afgewende visschen vergezeld van drie, 2 en 1 tusschen de koppen geplaatste, Malthezer kruisen, alles van zilver. Usquert heette vroeger „Visquert” hetgeen vischwierde beteekent, vandaar de beide visschen in het wapen. De Malthezer kruisen zijn ontleend aan het voormalige klooster Wijtwerd alhier, dat aan de Malthezer ridders toebehoorde.
- 29 **Bedum.** 5700 inwoners, 5035 H.A. oppervlakte.
Wapen: in blauw een schuinslinks geplaatste spade van zilver met een steel van zwart, gekruist met een schuinsrechts geplaatst kruis van goud en een zilveren wetstafel op het kruispunt. Met deze drie wapenfiguren wordt uitdrukking gegeven aan de drieledige werkzaamheid van Walfridus, den geestelijke, die in de 9e eeuw veel tot de ontwikkeling en de welvaart van de streek waartoe Bedum behoort heeft bijgedragen. De spade doet op de waterstaatswerken die hij in de omgeving van Bedum heeft aangelegd. Het kruis is het zinnebeeld van de door hem gepredikte geloofsleer en de wetstafel van zijn aandeel in de wetgeving in deze streken, waarvan nog het Hunsingoër landrecht uit de 13e eeuw gewag maakt.
- 30 **Beerta.** 4202 inwoners, 4630 H.A. oppervlakte.
Wapen: in goud de heilige Laurentius, gelaat, handen en voeten in natuurlijke kleur, gekleed van blauw met een overkleed van rood, de rechterhand rustend op een rooster van rood.
Deze St. Laurentius zou de beschermheilige zijn geweest van één der twee kloosters die vroeger te Ulsda onder deze gemeente hebben gestaan. Ongeveer vier eeuwen geleden zouden deze kloosters zijn afgebroken en de steenen van het kleinste gebruikt zijn voor het bouwen van een kerk te Bellingwolde en van het grootste voor de nog bestaande kerk te Beerta.
- 31 **Adorp.** 1358 inwoners, 2208 H.A. oppervlakte.
Wapen: gevierendeeld; 1: in zilver een draak van blauw met vier pooten en opgeheven vleugels; 2 en 3: in groen een golvende dwarsbalk van zilver; 4: in rood een leeuw van zilver, genageld van goud.
De draak is afkomstig van het wapen van de familie Harssens, de leeuw van dat van de familie der Onsta's. De golvende dwarsbalk stelt het vroegere riviertje de Ae voor, dat zich door de weilanden in deze gemeente slingerde.
- 32 **Grijpskerk.** 3537 inwoners, 3205 H.A. oppervlakte.
Wapen: doorsneden: 1: in blauw een gaande griffioen of grijp, zonder vleugels, van goud; 2: in zwart een kerk van zilver met den toren aan de rechterzijde.
Het kerkgebouw der Ned. Herv. Gemeente te Grijpskerk is door Nicolaas Grijp gesticht.
- 33 **Haren.** 5905 inwoners, 5402 H.A. oppervlakte.
Wapen: in blauw een klok van zilver en in een vrij-kwartier van goud een dubbele adelaar van zwart, hebbende op de borst een schildje van zilver met een dwarsbalk van groen (stad Groningen).
- 34 **Hoogkerk.** 3504 inwoners, 5953 H.A. oppervlakte.
Wapen: in blauw een rechtsgewende klokkelie en een linksgewende krullelie, beide van goud, staande op een terras van zwart en in het schildhoofd vergezeld van een gouden klok. Dit wapen schijnt vroeger verleend aan de heerlijkheid Hoogkerk, Leegkerk en Dorkwerd.
- 35 **Ten Boer.** 5255 inwoners, 5689 H.A. oppervlakte.
Wapen: gevierendeeld; 1 en 4: in rood twee schuingekruiste, toegewende abtsstaven van goud; 2 en 3: in blauw drie golvende dwarsbalken van zilver.
Deze gemeente is de enige plattelandsgemeente in de provincie, waarin vroeger vier kloosters bestonden en wel te Ten Boer, Sint Annen, Thesinge en Wittewierum. De vier abtsstaven in het wapen wijzen daarop. Het 2e en 3e kwartier doelen op het voormalig Generaal Zijlvest „De drie Delfzijen” in welks bestuur de vier kloosterabten bijna geregeld zitting hadden.
- 36 **Uithuizermeeden.** 4782 inwoners, 4967 H.A. oppervlakte.
Wapen: in blauw een zeemeermin, hebbende het bovenlijf van natuurlijke kleur en het onderlijf met staart en vinnen geschubt van zilver, met opgeheven armen opstijgende uit een zee van groen, waaruit, achter de zeemeermin, oprijzen korenaren van goud.

PROVINCIE GRONINGEN.

 Schon Jahre lang Totalabstinenz schätze ich den Kaffee als hervorragendes Genussmittel und brauche ich dank Ihrer Erfindung meiner Nerven und meines Herzens wegen nicht mehr ängstlich zu sein. Ich kann und werde Nervenschwachen den Kaffee Hag bestens empfehlen.

 Dr. H. in K.

Beschrijving der wapens van Groningen. No. 37—44.

- 37 **Eenrum.** 2600 inwoners, 3098 H.A. oppervlakte.
Wapen: gedeeld; 1: in rood een rooster van goud, het handvat omlaag; 2: in zilver een gekanteelde toren van rood, verrijzende uit drie golvende dwarsbalken van blauw. De gemeente Eenrum was de hoofdplaats van het vroegere landschap Hunsingo—Halfambt. Het middeleeuwsche wapen van 't Halfambt vertoont het beeld van St. Laurentius met den rooster en ter herinnering daaraan is die rooster in het gemeentewapen opgenomen.
- 38 **Kantens.** 2143 inwoners, 3291 H.A. oppervlakte.
Wapen: in zilver vijf ruiten van zwart en een zoom van blauw.
- 39 **Kloosterburen.** 2092 inwoners, 2821 H.A. oppervlakte.
Wapen: doorsneden, het onderste deel weer gedeeld; 1: in blauw een kelk waaruit een slang opstijgt, alles van zilver; 2: van rood; 3: in goud een dwarsbalk van blauw.
In deze gemeente zijn slechts twee kerkdorpen, Kloosterburen en Hornhuizen. Kloosterburen ontleent zijn naam aan het vroeger in de nabijheid gelegen klooster St. Johannes Evangelista, meer bekend als „Oldenklooster in de Marne". Het dorp Kloosterburen heet dan ook tot in de 16e eeuw doorgaans Oldenklooster. Ter herinnering aan dit klooster, in welks zegel St. Johannes is voorgesteld met een kelk in de hand, waaruit een slang oprijst, is in het bovenste deel van het gemeentewapen die kelk opgenomen. De benedenste helft wordt gevormd door het wapen van het uitgestorven geslacht Tamminga, waarvan het stamslot, de /in 1803 gesloopte Tammingaborch, te Hornhuizen was gelegen. De Tamminga's waren doorgaans heeren van Hornhuizen en Kloosterburen.
- 40 **Middelstum.** 2625 inwoners, 2514 H.A. oppervlakte.
Wapen: in zilver een geharnaste ridder met open vizier, met de rechterhand leunende op een speer, de linkerhand in de zijde houdende en staande op een grond, alles van blauw, het gelaat in natuurlijke kleur.
- 41 **Noorddijk.** 2095 inwoners, 2442 H.A. oppervlakte.
Wapen: gedeeld; 1: in goud een adelaar van rood; 2: in blauw een rad van goud, bezet met messen van zilver, liggende op een schuin geplaatst omgekeerd zwaard van zilver met gouden gevest en in den linkerbovenhoek vergezeld van een acht-puntige ster van goud.
Het rechterdeel bevat het wapen van de uitgestorven familie van Coevorden, inder-tijd heer van Goorrecht en van het Selwerderklooster, gelegen onder deze gemeente. De linkerhelft is een gedeelte van het wapen van het Selwerderklooster, waarvan vrouwe Catharine de patronesse was; zij werd geradbraakt en vervolgens onthoofd (rad met messen en zwaard). De gouden ster zou het teken harer heiligheid voorstellen.
- 42 **Stedum.** 2328 inwoners, 2452 H.A. oppervlakte.
Wapen: in zwart een aanzijnde, geharnaste ridder van goud, staande op een terras van groen en gedekt met een geopenden helm, met de rechterhand boven het hoofd zwaaiende een zwaard en met de linkerhand de schede op de linkerheup vasthoudende en verder een schildhoofd van goud, beladen met een dubbelen adelaar van zwart (Nittersum).
- 43 **Warffum.** 2172 inwoners, 2433 H.A. oppervlakte.
Wapen: in rood een zwaard van zilver met een gevest van goud, ter weerszijden vergezeld van een Malthezerkruis van zilver.
De naam Warffum, als Werfhem of Warfhem reeds in oorkonden van omstreeks het jaar 1000 voorkomende, kan verklaard worden als het heem, de plaats waar de Warf wordt gehouden. De warf is het oude, Friesche recht, de volksvergadering, waar recht werd gesproken. Het zwaard, als symbool der rechtspraak, duidt hierop. De twee Malthezer kruisen wijzen op het bestaan van het voormalig klooster der Johanniters of Malthezer ridders te Warffum.
- 44 **Winsum.** 2533 inwoners, 2769 H.A. oppervlakte.
Wapen: in rood een paard, gaande, in natuurlijke kleur, getoomd, omgord en gezadeld van goud, dragende een ridder, gekleed in bruin en een dame, gekleed in blauw, voerende de ridder een lans met steel van zwart, gepunt van goud en een vaantje van zilver, alles vergezeld van een zevenpuntige ster van goud.